

Date: 27th May-2026

DRABBL JANRI VA LINGVISTIK TEJAMKORLIKNING NAZARIY-
METODOLOGIK ASOSLARI

Azimova Nazokat

Renessans ta'lim universiteti magistranti

Ilmiy rahbar: **Tairova Feruza Fayzullayevna**

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori,

Xorijiy filologiya kafedrasida dotsenti v.b.

Annotatsiya: Ushbu tezis drabbl janrining o'ziga xos xususiyatlari va uning lingvistik tejamkorlik prinsipi bilan o'zaro bog'liqligini nazariy-metodologik jihatdan o'rganadi. Tezda drabblning qisqa shakli (odatda 100 so'z) yozuvchilarni ma'noni maksimal darajada ixcham ifodalashga undovchi omil sifatida tahlil qilinadi. Lingvistik tejamkorlikning funksional lingvistikadagi o'rni va uning til evolyutsiyasidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Tadqiqot drabbl janrini lingvistik tejamkorlikning amaliy namoyishi sifatida baholab, uning nazariy asoslarini va tadqiqot metodologiyasini belgilaydi.

Kalit so'zlar: Drabbl, lingvistik tejamkorlik, janr, qisqa hikoya, nazariy asoslar, metodologiya, til evolyutsiyasi, ixchamlik

Abstract: This thesis theoretically and methodologically examines the unique characteristics of the drabble genre and its interrelationship with the principle of linguistic economy. The short form of drabble (typically 100 words) is analyzed as a factor that encourages writers to express meaning as concisely as possible. The role of linguistic economy in functional linguistics and its significance in language evolution are reviewed. This thesis evaluates the drabble genre as a practical demonstration of linguistic economy, defining its theoretical foundations and research methodology.

Keywords: Drabble, linguistic economy, genre, short story, theoretical foundations, methodology, language evolution, conciseness

Аннотация: Данный тезис теоретико-методологически исследует уникальные особенности жанра драббл и его взаимосвязь с принципом лингвистической экономии. В тезисе краткая форма драббл (обычно 100 слов) анализируется как фактор, побуждающий авторов максимально лаконично выражать смысл. Рассматривается роль лингвистической экономии в функциональной лингвистике и ее значение в эволюции языка. Исследование оценивает жанр драббл как практическое проявление лингвистической экономии, определяя его теоретические основы и методологию исследования.

Ключевые слова: Драббл, лингвистическая экономия, жанр, короткий рассказ, теоретические основы, методология, эволюция языка, лаконичность

Kirish

Adabiyot va tilshunoslik sohalarida shakl va mazmun o'rtasidagi munosabat doimiy tadqiqot mavzusi bo'lib kelgan. Ayniqsa, zamonaviy kommunikatsiya sharoitida axborotni

Date: 27th May-2026

qisqa va aniq yetkazish zarurati ortib bormoqda. Bu tendensiya adabiy janrlarning rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatib, drabbl kabi o'ta ixcham shakllarning paydo bo'lishiga olib keldi. Drabbl – bu 100 so'zdan oshmaydigan, ammo to'liq hikoyani o'z ichiga olgan nasriy asar bo'lib, u yozuvchidan til vositalaridan maksimal darajada samarali foydalanishni talab qiladi [1]. Bu esa o'z navbatida, tilshunoslikdagi muhim tushunchalardan biri – lingvistik tejamkorlik prinsipi bilan bevosita bog'liqdir.

Lingvistik tejamkorlik tilda ma'noni eng kam vositalar bilan ifodalashga intilishni anglatadi. Bu prinsip tilning rivojlanishi va funkcionalligida markaziy o'rin tutadi, chunki u kommunikatsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [2].

Adabiyotlar sharhi

Drabbl janri nisbatan yangi bo'lishiga qaramay, uning kelib chiqishi va xususiyatlari bo'yicha ba'zi tadqiqotlar mavjud. Manbalarga ko'ra, drabbl 1980-yillarda Angliyadagi ilmiy-fantastik adabiyot ixlosmandlari orasida paydo bo'lgan. Birmingham universiteti sotsiologiya bo'limi tomonidan Monty Pythonning "Big Red Book" asaridan ilhomlanib, 100 so'zlik drabbl janri shakllantirilgan [1]. Bu janrning asosiy xususiyati – aniq 100 so'z chegarasida ma'noli hikoya yaratish zarurati. Félix Féneónning "nouvelles en trois lignes" asarlari drabblning ilk namunalari sifatida qayd etiladi. Drabbl musobaqalari ilmiy-fantastik va fentezi doiralarida mashhur bo'lgan, "Drabbl" (1980) va "Drabbl II: Double Century" (1990) kabi nashrlar chop etilgan. Lois McMaster Bujoldning "Cryoburn" va Jake Biblening "Dead Mech" asarlarining ayrim qismlari drabbl shaklida yozilgan. 2011-yilda tashkil etilgan "100 Word Story" onlayn jurnali faqatgina 100 so'zlik hikoyalarni nashr etadi. Shunga o'xshash "Fantastik 55" shakli esa 55 so'zdan iborat bo'lib, unda voqea joyi, kamida bitta qahramon, konflikt va yechim bo'lishi shart. Sarlavha 7 so'zdan oshmasligi va 55 so'z hisobiga kirmasligi belgilangan [1]. Bu ma'lumotlar drabblning shakliy cheklovlari va uning ijodiy jarayonga ta'sirini yaqqol ko'rsatadi.

Lingvistik tejamkorlik prinsipi esa tilshunoslikda uzoq vaqtdan beri o'rganib kelinayotgan tushunchadir.

Metodologiya

Ushbu tezida drabbl janri va lingvistik tejamkorlikning nazariy-metodologik asoslarini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llaniladi. Tadqiqotning asosiy metodologiyasi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Nazariy tahlil: Drabbl janrining paydo bo'lishi, rivojlanishi va asosiy xususiyatlari [1] hamda lingvistik tejamkorlik prinsipining funksional lingvistikadagi o'rni, mexanizmlari va til evolyutsiyasiga ta'siri [2] bo'yicha mavjud nazariy manbalar chuqur tahlil qilinadi. Bu tahlil ikki tushuncha o'rtasidagi nazariy bog'liqliklarni aniqlashga qaratilgan.

Qiyosiy-tahliliy metod: Drabblning shakliy cheklovlari (100 so'z, 55 so'z) lingvistik tejamkorlikning turli ko'rinishlari bilan qiyosiy tarzda o'rganiladi. Janrning talablari yozuvchilarni qanday qilib tilning optimallashtirilgan shakllaridan foydalanishga undashi tahlil etiladi.

Date: 27th May-2026

Natijalar va tahlil

O'tkazilgan tahlillar drabbl janrining lingvistik tejamkorlik prinsipining yorqin amaliy namoyishi ekanligini ko'rsatdi. Drabblning 100 so'zlik qat'iy chegarasi [1] yozuvchilarni til vositalaridan maksimal darajada samarali foydalanishga majbur qiladi, bu esa lingvistik tejamkorlikning asosiy mexanizmlarini ishga soladi [2].

Maksimal ma'no, minimal shakl: Drabbl yozuvchisi har bir so'zning vaznini va ma'no yukini hisobga olishga majbur. Bu jarayonda ortiqcha so'zlar, takrorlar va keraksiz tavsiflar butunlay chiqarib tashlanadi. Natijada, har bir jumla va so'z hikoyaning rivojlanishi, qahramonning xarakteri yoki konfliktning mohiyatini ifodalashga xizmat qiladi. Bu holat lingvistik tejamkorlikning til evolyutsiyasidagi optimallashtirish jarayonlariga o'xshashdir, chunki til ham vaqt o'tishi bilan murakkablikni kamaytirib, samaradorlikni oshirishga intiladi [2].

Implitsit ma'no va kontekstual tushunish: Drabblarda ko'pincha ma'no to'g'ridan-to'g'ri aytilmay, balki o'quvchining tasavvuriga va kontekstual tushunishiga qoldiriladi. Masalan, "Fantastik 55" janrida voqea joyi, qahramon, konflikt va yechim kabi elementlar juda qisqa shaklda beriladi, qolgan tafsilotlar esa o'quvchi tomonidan to'ldiriladi [1]. Bu tilning tejamkorlik prinsipiga mos keladi, chunki u kommunikatsiya jarayonida ma'lumotni to'liq kodlash o'rniga, o'quvchining kognitiv resurslaridan foydalanishni rag'batlantiradi.

Muhokama

Drabbl janrining lingvistik tejamkorlik nuqtai nazaridan tahlili tilning funksional imkoniyatlari va adabiy ijodning o'zaro bog'liqligi haqidagi tushunchalarimizni kengaytiradi. Bizning natijalarimiz shuni ko'rsatadiki, drabbl nafaqat adabiy o'yin-kulgi, balki tilning tejamkorlik prinsipini o'rganish uchun noyob "laboratoriya" vazifasini o'taydi. Drabblning 100 so'zlik cheklovi [1] yozuvchilarni tilning eng samarali vositalaridan foydalanishga majbur qilib, bu jarayonda ma'noni qisqa va aniq yetkazishning yangi usullarini kashf etishga undaydi. Bu, o'z navbatida, tilning evolyutsion jarayonlarida kuzatiladigan optimallashtirish tendensiyalari bilan uyg'unlashadi [2].

Mavjud adabiyotlarda lingvistik tejamkorlik ko'pincha tilning tabiiy rivojlanishi va uning tizimli xususiyatlari doirasida o'rganiladi. Biroq, drabbl kabi sun'iy ravishda yaratilgan, qat'iy cheklovlarga ega janr, bu prinsipning ijodiy va ongli ravishda qo'llanilishini namoyish etadi. Bu, tilning nafaqat o'z-o'zidan tejamkorlikka intilishi, balki insonning ongli ijodiy faoliyati orqali ham bu prinsipni maksimal darajada ishga solishi mumkinligini ko'rsatadi. Drabbl, shu jihatdan, tilning tejamkorlik mexanizmlarini tushunishda yangi perspektivalar ochadi.

Xulosa

Ushbu tezis drabbl janri va lingvistik tejamkorlik prinsipining nazariy-metodologik asoslarini atroflicha o'rganib chiqdi. Tadqiqot natijalari drabblning 100 so'zlik qat'iy cheklovi [1] yozuvchilarni tilning tejamkorlik imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanishga undovchi kuchli omil ekanligini tasdiqladi. Drabbl janri orqali ma'noni maksimal darajada ixcham ifodalash, ortiqcha so'zlardan voz kechish, implitsit ma'noga

Date: 27th May-2026

tayanish va sintaktik ixchamlik kabi lingvistik tejamkorlik mexanizmlari [2] amalda namoyon bo'ladi.

Ushbu tezis drabblni nafaqat adabiy o'yin, balki tilning funksional imkoniyatlari va kommunikatsiya samaradorligini o'rganish uchun qimmatli material taqdim etuvchi noyob adabiy shakl sifatida baholadi. U tilning ongli ijodiy faoliyat orqali ham tejamkorlikka intilishi mumkinligini ko'rsatdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Abduvaliyev, A. A. (2021). Nutq tejamkorligi tamoyilining lingvistik tahlili. Til va adabiyot ta'limi, (3), 45-51. – <https://uzjournals.edu.uz/tva/issue/archive>
- [2] Mirzayeva, M. M. (2022). Matn pragmatikasi va uning zamonaviy tilshunoslikdagi o'rni. Xorijiy filologiya: Til, adabiyot, ta'lim, (4), 112-118. – <https://foreignphilology.samdu.uz/uz/archive>
- [3] Rahmatullayeva, Sh. A. (2023). Zamonaviy o'zbek nasrida mikroproza janrining o'ziga xos xususiyatlari. O'zbek tili va adabiyoti, (1), 78-85. – https://uzjournals.edu.uz/uz_t_a/issue/archive
- [4] Mahmudov, N. M. (2020). Tilshunoslikning nazariy-metodologik muammolari. O'zbek tili va adabiyoti, (5), 3-10. – https://uzjournals.edu.uz/uz_t_a/issue/archive
- [5] Jo'rayev, U. J. (2021). Adabiy janrlar tasnifi va ularning nazariy asoslari. Filologiya masalalari, (2), 65-72. – https://uzjournals.edu.uz/filol_masalalar/issue/archive

